

I

(Legislativní akty)

SMĚRNICE

SMĚRNICE EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY 2010/41/EU

ze dne 7. července 2010

o uplatňování zásady rovného zacházení pro muže a ženy samostatně výdělečně činné a o zrušení směrnice Rady 86/613/EHS

EVROPSKÝ PARLAMENT A RADA EVROPSKÉ UNIE,

s ohledem na Smlouvu o fungování Evropské unie, a zejména na čl. 157 odst. 3 této smlouvy,

s ohledem na návrh Evropské komise,

s ohledem na stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ⁽¹⁾,v souladu s řádným legislativním postupem ⁽²⁾,

vzhledem k těmto důvodům:

(1) Směrnice Rady 86/613/EHS ze dne 11. prosince 1986 o uplatňování zásady rovného zacházení pro muže a ženy samostatně výdělečně činné, včetně oblasti zemědělství, a o ochraně v mateřství ⁽³⁾ zajišťuje v členských státech uplatňování zásady rovného zacházení pro muže a ženy samostatně výdělečně činné nebo přispívající k výkonu takové činnosti. Pokud jde o osoby samostatně výdělečně činné a manžele nebo manželky osob samostatně výdělečně činných, nebyla směrnice 86/613/EHS příliš účinná a její oblast působnosti by měla být znovu posouzena, protože k diskriminaci na základě pohlaví a k obtěžování dochází také mimo práci za mzdu. V zájmu srozumitelnosti by měla být směrnice 86/613/EHS nahrazena touto směrnicí.

(2) Ve sdělení z 1. března 2006 nazvaném „Plán pro dosažení rovného postavení žen a mužů“ Komise oznámila, že v zájmu zlepšení řízení v oblasti rovného postavení žen a mužů přezkoumá stávající právní předpisy Unie v oblasti rovného postavení žen a mužů, které nebyly předmětem přepracování v roce 2005, s cílem případně je aktualizovat, modernizovat a přepracovat. Směrnice 86/613/EHS nebyla předmětem přepracování.

(3) V závěrech ze dnů 5. a 6. prosince 2007 s názvem „Vyvážené úlohy žen a mužů v oblasti zaměstnanosti, růstu a sociální soudržnosti“ vyzvala Rada Komisi ke zvážení potřeby revidovat směrnici 86/613/EHS, aby byla zajištěna práva spojená s mateřstvím a otcovstvím osob samostatně výdělečně činných a jejich spolupracujících manželů či manželek.

(4) Evropský parlament opakovaně vyzýval Komisi, aby směrnicí 86/613/EHS přezkoumala, zejména za účelem posílení ochrany mateřství samostatně výdělečně činných žen a zlepšení situace manželů a manželek osob samostatně výdělečně činných..

(5) Evropský parlament již vyjádřil svůj postoj v této oblasti prostřednictvím svého usnesení ze dne 21. února 1997 o situaci manželů a manželek, kteří pomáhají osobám samostatně výdělečně činným ⁽⁴⁾.

(6) Ve sdělení ze dne 2. července 2008 nazvaném „Obnovená sociální agenda: Příležitosti, přístup a solidarita v Evropě 21. století“ Komise potvrdila potřebu učinit opatření s cílem řešit rozdíl mezi počtem žen a mužů v podnikání a zlepšit sladění soukromého a pracovního života.

⁽¹⁾ Úř. věst. C 228, 22.9.2009, s. 107.

⁽²⁾ Postoj Evropského parlamentu ze dne 6. května 2009 (dosud nezveřejněný v Úředním věstníku), postoj Rady v prvním čtení ze dne 8. března 2010 (Úř. věst. C 123 E, 12.5.2010, s. 5) a postoj Evropského parlamentu ze dne 18. května 2010.

⁽³⁾ Úř. věst. L 359, 19.12.1986, s. 56.

⁽⁴⁾ Úř. věst. C 85, 17.3.1997, s. 186.

- (7) Existuje již řada právních nástrojů pro provádění zásady rovného zacházení, které se vztahují na samostatnou výdělečnou činnost, zejména směrnice Rady 79/7/EHS ze dne 19. prosince 1978 o postupném zavedení zásady rovného zacházení pro muže a ženy v oblasti sociálního zabezpečení⁽¹⁾ a směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/54/ES ze dne 5. července 2006 o zavedení zásady rovných příležitostí a rovného zacházení pro muže a ženy v oblasti zaměstnání a povolání⁽²⁾. Tato směrnice by se tedy neměla vztahovat na oblasti, které jsou již v působnosti jiných směrnic.
- (8) Touto směrnicí nejsou dotčeny pravomoci členských států, pokud jde o organizaci jejich vlastních systémů sociální ochrany. Do výlučné pravomoci členských států, pokud jde o organizaci jejich vlastních systémů sociální ochrany, spadají mimo jiné rozhodnutí týkající se zavádění, financování a řízení těchto systémů a souvisejících orgánů, jakož i podstaty a způsobu poskytování dávek, výše příspěvků a podmínek přístupu k nim.
- (9) Tato směrnice by se měla vztahovat na osoby samostatně výdělečně činné a na jejich manžele či manželky, nebo – v míře odpovídající rozsahu jejich uznání vnitrostátním právem – na jejich životní partnery či partnerky, jestliže se za podmínek stanovených vnitrostátními právními předpisy obvykle podílejí na podnikání. Práce manželů, manželek a – v míře odpovídající rozsahu jejich uznání vnitrostátním právem – životních partnerů a partnerek osob samostatně výdělečně činných by měla být uznávána, aby se zlepšilo jejich postavení.
- (10) Tato směrnice by se neměla vztahovat na záležitosti upravené jinými směrnicemi, kterými se zavádí zásada rovného zacházení s muži a ženami, zejména směrnicí Rady 2004/113/ES ze dne 13. prosince 2004, kterou se zavádí zásada rovného zacházení s muži a ženami v přístupu ke zboží a službám a jejich poskytování⁽³⁾. Použitelný zůstává mimo jiné článek 5 směrnice 2004/113/ES týkající se pojištění a souvisejících finančních služeb.
- (11) Aby se zamezilo diskriminaci na základě pohlaví, měla by se tato směrnice vztahovat na přímou i nepřímou diskriminaci. Obtěžování a sexuální obtěžování by mělo být považováno za diskriminaci, a tudíž zakázáno.
- (12) Touto směrnicí by neměla být dotčena práva a povinnosti vyplývající z manželství nebo rodinného vztahu, jak je definuje vnitrostátní právo.
- (13) Zásada rovného zacházení by se měla vztahovat na vztahy mezi osobou samostatně výdělečně činnou a třetími osobami spadajícími do oblasti působnosti této směrnice, nikoli však na vztahy mezi osobou samostatně výdělečně činnou a jejím manželem či manželkou nebo životním partnerem či partnerkou.
- (14) V oblasti samostatné výdělečné činnosti uplatňování zásady rovného zacházení znamená, že nesmí docházet k žádné diskriminaci na základě pohlaví například ve vztahu k založení, vybavení nebo rozšíření podniku či zahájení nebo rozšíření jakékoli jiné formy samostatné výdělečné činnosti.
- (15) Členské státy mohou podle čl. 157 odst. 4 Smlouvy o fungování Evropské unie zachovat nebo zavést opatření poskytující zvláštní výhody k usnadnění samostatné výdělečné činnosti méně zastoupeného pohlaví nebo pro předcházení či vyrovnávání nevýhod v profesní kariéře. Opatření jako pozitivní kroky zaměřené na dosažení praktické rovnosti žen a mužů by v zásadě neměla být považována za porušení právní zásady rovného zacházení pro muže a ženy.
- (16) Je nutné zajistit, aby podmínky pro založení společnosti mezi manželi nebo – v míře odpovídající rozsahu jejich uznání vnitrostátním právem – mezi životními partnery nebyly přísnější než podmínky pro založení společnosti mezi jinými osobami.
- (17) Manželé či manželky, nebo – v míře odpovídající rozsahu jejich uznání vnitrostátním právem – životní partneři a partnerky osob samostatně výdělečně činných, které mají přístup k systému sociální ochrany, by měli mít rovněž nárok na určitou úroveň sociální ochrany, jestliže se podílejí na rodinném podnikání. Členské státy by měly být povinny přijmout nezbytná opatření k vybudování této sociální ochrany v souladu s vnitrostátním právem. Členské státy by zejména měly rozhodovat, zda by tato sociální ochrana měla být poskytována povinně či na dobrovolném základě. Členské státy mohou stanovit, že tato sociální ochrana může být úměrná míře účasti na rodinném podnikání nebo na příspěví k němu.
- (18) Ekonomická a fyzická znevýhodněnost těhotných samostatně výdělečně činných žen a těhotných manželek a – v míře odpovídající rozsahu jejich uznání vnitrostátním právem – životních partnerek osob samostatně výdělečně činných vyžaduje, aby jim bylo přiznáno právo na pomoc v mateřství. Členským státům je ponechána pravomoc upravit tuto pomoc včetně stanovení výše příspěvků a všech ujednání týkajících se dávek a jiné pomoci za předpokladu, že budou dodrženy minimální požadavky této směrnice. Zejména mohou určit, v jakém období před porodem anebo po něm je přiznán nárok na pomoc v mateřství.

⁽¹⁾ Úř. věst. L 6, 10.1.1979, s. 24.

⁽²⁾ Úř. věst. L 204, 26.7.2006, s. 23.

⁽³⁾ Úř. věst. L 373, 21.12.2004, s. 37.

- (19) Délka období, po které je samostatně výdělečným ženám, manželkám a – v míře odpovídající rozsahu jejich uznání vnitrostátním právem – životním partnerkám osob samostatně výdělečně činných přiznán nárok na dávky v mateřství, je stejná jako délka mateřské dovolené přiznaná zaměstnancům, která v současnosti platí na úrovni Unie. Pokud na úrovni Unie dojde k úpravě délky trvání mateřské dovolené u zaměstnanců, měla by Komise Evropskému parlamentu a Radě předložit zprávu, která by zhodnotila, zda je vhodné upravit délku vyplácení dávek v mateřství i v případě samostatně výdělečně činných žen, manželek a životních partnerek uvedených v článku 2.
- (20) Aby byla zohledněna zvláštní povaha samostatné výdělečné činnosti, měly by mít samostatně výdělečně činné ženy a manželky nebo – v míře odpovídající rozsahu jejich uznání vnitrostátním právem – životní partnerky osob samostatně výdělečně činných přístup k jakýmkoli stávajícím službám poskytujícím dočasnou náhradu, aby mohly svou pracovní činnost z důvodu těhotenství nebo mateřství přerušit, nebo k jakýmkoli stávajícím vnitrostátním sociálním službám. Přístup k těmto službám může být alternativou k peněžitým dávkám v mateřství nebo v souběhu s nimi.
- (21) Osoby, které byly vystaveny diskriminaci na základě pohlaví, by měly disponovat vhodnými prostředky právní ochrany. Aniž je dotčena vnitrostátní procesněprávní úprava zastupování a obhajoby před soudy, měly by být sdružení, organizace a jiné právnické osoby, pokud tak členské státy stanoví, za účelem zajištění účinnější ochrany oprávněny účastnit se řízení buď jménem obětí, nebo na její podporu.
- (22) Ochrana osob samostatně výdělečně činných, manželů či manželek osob samostatně výdělečně činných a – v míře odpovídající rozsahu jejich uznání vnitrostátním právem – životních partnerů či partnerek osob samostatně výdělečně činných před diskriminací na základě pohlaví by měla být v každém členském státě posílena existencí jednoho nebo více orgánů příslušných k analýze dotčených problémů, zkoumání možných řešení a poskytování praktické pomoci obětem. Tento orgán nebo orgány mohou být totožné s těmi, které jsou na vnitrostátní úrovni příslušné pro provádění zásady rovného zacházení.
- (23) Tato směrnice stanoví minimální požadavky a dává tak členským státům možnost přijmout nebo zachovat příznivější úpravu.
- (24) Jelikož cíle tohoto opatření, totiž zajištění společně vysoké úrovně ochrany před diskriminací ve všech členských státech, nemůže být uspokojivě dosaženo na úrovni členských států a může jej být lépe dosaženo na úrovni Unie, může Unie přijmout opatření v souladu se zásadou subsidiarity stanovenou v článku 5 Smlouvy

o Evropské unii. V souladu se zásadou proporcionality stanovenou v uvedeném článku nepřekračuje tato směrnice rámec toho, co je nezbytné pro dosažení tohoto cíle,

PŘIJALY TUTO SMĚRNICI:

Článek 1

Předmět

1. Tato směrnice stanoví rámec, na jehož základě má být v členských státech zavedena zásada rovného zacházení pro muže a ženy, kteří vykonávají samostatnou výdělečnou činnost nebo kteří přispívají k výkonu této činnosti, v záležitostech, na které se nevztahují směrnice 2006/54/ES a 79/7/EHS.

2. Na provádění zásady rovného zacházení s muži a ženami v přístupu ke zboží a službám a jejich poskytování se i nadále vztahuje směrnice 2004/113/ES.

Článek 2

Oblast působnosti

Tato směrnice se vztahuje na

- a) osoby samostatně výdělečně činné, tj. na všechny osoby, které vykonávají výdělečnou činnost na vlastní účet za podmínek stanovených vnitrostátním právem;
- b) manžele, manželky nebo – v míře odpovídající rozsahu jejich uznání vnitrostátním právem – životní partnery či partnerky osob samostatně výdělečně činných, kteří nejsou zaměstnanci ani společníky v podnikání, jestliže se za podmínek stanovených vnitrostátním právem obvykle podílejí na činnosti osoby samostatně výdělečně činné a vykonávají stejné nebo pomocné úkoly.

Článek 3

Definice

Pro účely této směrnice se rozumí

- a) „přímou diskriminací“ situace, kdy se s jednou osobou zachází z důvodů jejího pohlaví méně příznivě, než se zachází či zacházelo nebo by se zacházelo s jinou osobou ve srovnatelné situaci;
- b) „nepřímou diskriminací“ situace, kdy by v důsledku zdánlivě neutrálního ustanovení, kritéria nebo zvyklosti byly znevýhodněny osoby jednoho pohlaví v porovnání s osobami druhého pohlaví, ledaže jsou takové ustanovení, kritérium nebo zvyklost objektivně odůvodněny legitimním cílem a prostředky k dosažení uvedeného cíle jsou přiměřené a nezbytné;

c) „obtěžováním“ nežádoucí chování v souvislosti s pohlavím osoby, které má za účel nebo za následek narušení důstojnosti dotyčné osoby a vytvoření zastrašující, nepřátelské, ponižující, pokořující nebo urážlivé atmosféry;

d) „sexuálním obtěžováním“ jakákoli forma nežádoucího chování sexuální povahy vyjádřeného verbálně, neverbálně nebo fyzicky, které má za účel nebo za následek narušení důstojnosti osoby, a zejména vytvoření zastrašující, nepřátelské, ponižující, pokořující nebo urážlivé atmosféry.

Článek 4

Zásada rovného zacházení

1. Zásadou rovného zacházení se rozumí, že ve veřejném nebo soukromém sektoru nedochází ani přímo, ani nepřímo k žádné diskriminaci na základě pohlaví, například pokud jde o založení, vybavení nebo rozšíření podniku nebo zahájení nebo rozšíření jakékoli jiné formy samostatné výdělečné činnosti.

2. V oblastech uvedených v odstavci 1 se obtěžování a sexuální obtěžování považuje za diskriminaci na základě pohlaví, a je tudíž zakázáno. Odmítnutí takového chování dotyčnou osobou nebo podvolení se mu není možno použít jako základ pro rozhodnutí dotýkající se dané osoby.

3. V oblastech uvedených v odstavci 1 se navádění k diskriminaci osob na základě pohlaví považuje za diskriminaci.

Článek 5

Pozitivní opatření

Členské státy mohou zachovat nebo přijmout opatření ve smyslu čl. 157 odst. 4 Smlouvy o fungování Evropské unie za účelem zajištění plné a skutečné rovnosti mezi muži a ženami v pracovním životě, například s cílem podporovat podnikatelské iniciativy žen.

Článek 6

Založení obchodní společnosti

Aniž jsou dotčeny zvláštní podmínky pro přístup k některým činnostem, které se vztahují stejným způsobem na obě pohlaví, přijmou členské státy nezbytná opatření pro zajištění toho, aby podmínky pro založení obchodní společnosti mezi manželi nebo – v míře odpovídající rozsahu jejich uznání vnitrostátním právem – životními partnery nebyly přísnější než podmínky pro založení obchodní společnosti mezi jinými osobami.

Článek 7

Sociální ochrana

1. Pokud v některém členském státě existuje systém sociální ochrany osob samostatně výdělečně činných, přijme tento

členský stát nezbytná opatření k zajištění toho, aby manželé či manželky a životní partneři či partnerky uvedení v čl. 2 písm. b) měli nárok na sociální ochranu v souladu s vnitrostátním právem.

2. Členské státy mohou rozhodnout, zda se sociální ochrana uvedená v odstavci 1 poskytuje na povinném či dobrovolném základě.

Článek 8

Pomoc v mateřství

1. Členské státy přijmou nezbytná opatření k zajištění toho, aby samostatně výdělečně činné ženy a manželky a životní partnerky uvedené v článku 2 mohly mít v souladu s vnitrostátním právem nárok na dostatečné peněžité dávky v mateřství, které by jim umožnily přerušit z důvodu těhotenství nebo mateřství pracovní činnost na dobu alespoň čtrnácti týdnů.

2. Členské státy mohou rozhodnout, zda se peněžité dávky v mateřství uvedené v odstavci 1 poskytují na povinném či dobrovolném základě.

3. Dávky uvedené v odstavci 1 se považují za dostatečné, pokud zaručují příjem odpovídající alespoň

a) dávám, které by dotyčná osoba dostávala v případě přerušování činnosti z důvodů spojených se zdravotním stavem, nebo

b) průměrnému ušlému příjmu nebo zisku odpovídajícímu srovnatelnému předchozímu období v mezích případného stropu stanoveného vnitrostátním právem nebo

c) jakýmkoli jiným rodinným dávám stanoveným vnitrostátním právem v mezích případného stropu stanoveného vnitrostátním právem.

4. Členské státy přijmou nezbytná opatření k zajištění toho, aby samostatně výdělečně činné ženy a manželky a životní partnerky uvedené v článku 2 měly přístup ke stávajícím službám poskytujícím dočasnou náhradu nebo k jakýmkoli stávajícím vnitrostátním sociálním službám. Členské státy mohou stanovit, že přístup k těmto službám je alternativou nebo součástí dávek uvedených v odstavci 1 tohoto článku.

Článek 9

Ochrana práv

1. Členské státy zajistí, aby soudní nebo správní řízení, včetně dohodovacích řízení, považují-li to členské státy za vhodné, určená k vymáhání plnění povinností podle této směrnice byla dostupná každému, kdo se domnívá, že utrpěl újmu nebo škodu v důsledku nedodržování zásady rovného zacházení, a to i pokud vztah, v němž mělo dojít k diskriminaci, již skončil.

2. Členské státy zajistí, aby se sdružení, organizace a jiné právnické osoby, které mají v souladu s kritérii stanovenými jejich vnitrostátním právem oprávněný zájem na zajištění dodržování této směrnice, mohly se souhlasem žalobce buď jeho jménem, nebo na jeho podporu účastnit jakéhokoli soudního nebo správního řízení určeného k vymáhání plnění povinností podle této směrnice.

3. Odstavci 1 a 2 nejsou dotčeny vnitrostátní předpisy týkající se lhůt pro podávání žalob v případech zásady rovného zacházení.

Článek 10

Náprava nebo náhrada

Členské státy zavedou do svých právních řádů nezbytná opatření pro zajištění skutečné a účinné nápravy újmy nebo náhrady škody, podle toho, jak členské státy určí, kterou utrpěla osoba v důsledku diskriminace na základě pohlaví, přičemž tato náprava nebo náhrada musí být odrazující a přiměřená utrpěné újmě nebo škodě. Taková náprava nebo náhrada nesmí být omezena předem stanovenou horní hranicí.

Článek 11

Orgány pro rovné zacházení

1. Členské státy přijmou nezbytná opatření, kterými zajistí, že orgán nebo orgány pověřené v souladu s článkem 20 směrnice 2006/54/ES budou mít rovněž pravomoc k podpoře, analýze, sledování a prosazování rovného zacházení se všemi osobami, na něž se vztahuje tato směrnice, bez diskriminace na základě pohlaví.

2. Členské státy zajistí, aby úkoly orgánů uvedených v odstavci 1 zahrnovaly

a) poskytování nezávislé pomoci obětem diskriminace při podávání stížností na diskriminaci, aniž jsou dotčena práva obětí a sdružení, organizací a jiných právnických osob uvedených v čl. 9 odst. 2;

b) provádění nezávislých studií týkajících se diskriminace;

c) zveřejňování nezávislých zpráv a vydávání doporučení k jakékoli otázce související s touto diskriminací;

d) na příslušné úrovni výměnu dostupných informací s odpovídajícími evropskými subjekty, jako je Evropský institut pro rovnost žen a mužů.

Článek 12

Začleňování hlediska rovnosti žen a mužů

Členské státy berou při vypracovávání a provádění právních a správních předpisů, politik a činností v oblastech uvedených v této směrnici aktivně v úvahu cíl rovnosti mužů a žen.

Článek 13

Šíření informací

Členské státy zajistí, aby o předpisech přijatých podle této směrnice i o případných již platných souvisejících předpisech byly dotčené osoby informovány všemi vhodnými prostředky a na celém území.

Článek 14

Úroveň ochrany

Členské státy mohou přijmout nebo zachovat předpisy, které jsou pro ochranu zásady rovného zacházení pro muže a ženy příznivější než ustanovení této směrnice.

Provádění této směrnice nesmí být za žádných okolností důvodem ke snížení úrovně ochrany před diskriminací již poskytované členskými státy v oblastech, na něž se vztahuje tato směrnice.

Článek 15

Zprávy

1. Členské státy sdělí Komisi veškeré dostupné informace týkající se uplatňování této směrnice do 5. srpna 2015.

Komise vypracuje souhrnnou zprávu, kterou předloží Evropskému parlamentu a Radě do 5. srpna 2016. Tato zpráva by měla zohlednit veškeré právní úpravy týkající se délky mateřské dovolené zaměstnanců. Bude-li to vhodné, připojí ke zprávě návrhy na změnu této směrnice.

2. Zpráva Komise přihledne k názorům dotčených subjektů.

Článek 16

Provádění

1. Členské státy uvedou v účinnost právní a správní předpisy nezbytné pro dosažení souladu s touto směrnicí do 5. srpna 2012. Jejich znění neprodleně sdělí Komisi.

Tyto předpisy přijaté členskými státy musí obsahovat odkaz na tuto směrnici nebo musí být takový odkaz učiněn při jejich úředním vyhlášení. Způsob odkazu si stanoví členské státy.

2. Pokud je to odůvodněno zvláštními obtížemi, mohou členské státy pro dosažení souladu s článkem 7, a pokud jde o manželky nebo životní partnerky uvedené v čl. 2 písm. b), s článkem 8 v případě potřeby využít dodatečnou dvouletou lhůtu do 5. srpna 2014.

3. Členské státy sdělí Komisi znění hlavních ustanovení vnitrostátních právních předpisů, které přijmou v oblasti působnosti této směrnice.

Článek 17

Zrušení

Směrnice 86/613/EHS se zrušuje s účinkem ode dne 5. srpna 2012.

Odkazy na zrušenou směrnici se považují za odkazy na tuto směrnici.

Článek 18

Vstup v platnost

Tato směrnice vstupuje v platnost dvacátým dnem po vyhlášení v *Úředním věstníku Evropské unie*.

Článek 19

Určení

Tato směrnice je určena členskými státem.

Ve Štrasburku dne 7. července 2010.

Za Evropský parlament
předseda
J. BUZEK

Za Radu
předseda
O. CHASTEL